

Nordisch

«Man muss natürlich mit Kompromissen leben», sagt Vello Pähn. Seit August ist er Künstlerischer Direktor und Chefdirigent der «Rahvusoper Estonia», der estnischen Nationaloper in Tallinn. Zwanzig Jahre war Pähn auf Achse, gastierte vor allem in Westeuropa, auch in Japan und Amerika. Doch jetzt zog es den 54-Jährigen in die Stadt zurück, in der er aufwuchs und der er entscheidende Impulse als junger Chor- und Orchesterleiter verdankt. Kompromisse – das bedeutet zum Beispiel: Die 94 Musiker des Opernorchesters und die 43 Mitglieder des Opernchores kommen ohne Zweit- oder Drittjobs nicht über die Runden. Nach wie vor liegen die Gehälter deutlich unter dem Niveau vergleichbarer Häuser in Westeuropa. Da kann man nicht jeden Abend Topleistungen erwarten.

Kompromisse – das heißt manchmal auch, den Solisten des 19-köpfigen Hausensembles Partien anzubieten, die für die jeweilige Stimme grenzwertig sind. Zum einen, weil die Mittel für Gäste sehr knapp sind (die 450 festangestellten Mitarbeiter müssen mit einem Jahresetat von 10,2 Millionen Euro auskommen, der – ein Unikum – direkt vom Parlament genehmigt wird). Zum anderen, um den eigenen Leuten die Möglichkeit zu geben, ihr vokales Potenzial auf der Bühne zu testen. Oliver Kuusik zum Beispiel ist ein lyrischer Tenor, federleicht, beweglich, ansprechendes Timbre. Bei Rossini kann Kuusik gewiss ohne Mühe zeigen, was in ihm steckt. Doch als Gounods Faust? Schwierig. Der ist nicht wirklich seine Wellenlänge. Dass der Spitzenton der Cavatina «Salut! Demeure chaste et pure» danebengeht, kann passieren. Wenn allerdings der *goût français*, Gounods klangsinnliche Delikatesse, das stilistische Kammerflimmern zwischen zuckersüßem Sentiment und pathetischer Tragödiengeste außen vor bleibt, ist niemandem gedient.

Auch der Méphistophélès-Stargast des Tallinner «Faust» erfüllt zwar an der Kasse die in ihn gesetzten Erwartungen, wird der Partie stilistisch aber kaum gerecht. Ain Anger ist Publikumsliebling, er hat (wie die meisten Solisten des Ensembles) an der städtischen Musikakademie studiert – und dann in der weiten Welt Karriere gemacht. Wenn er auftritt, reichen die 750 Plätze des Opernhauses nicht aus, werden zusätzliche Stühle herbeigeschafft. Und wenn sein markiger Posaunenbass den Saal erbeben lässt, kennt der Jubel keine Grenzen mehr. Dabei klingt Angers Mephisto hörbar nach Wagner – kraftvoll, robust, riesenhaft. In dieser Saison ist der Sänger als Daland (Mailand), Fasolt (Barcelona), Pogner und Hundung (Wiener Staatsoper) sowie als «Tannhäuser»-Hermann (Deutsche Oper Berlin) gebucht. Schon beeindruckend, wie lässig und locker er als schwarzer Mephisto-Priester große Töne spuckt. Aber es fehlt an Raffinement, am indirekten Zungenschlag des Verführers, nicht nur in der Serenade «Vous qui faites l'endormie», die wie eine Konzertnummer vom Balkon niedergeht.

Aus Sicht der Regie ist die exponierte Stellung der Figur nur logisch. Dmitri Bertman sieht in Mephisto nicht das Mastermind, sondern den Conférencier des Geschehens. Ein Moderator, der niemanden vom Tugendpfad weglocken muss – den haben eh alle längst verlassen. Der alte Faust ist ein Penner von der Straße, er will Sex und deshalb noch mal jung und schön sein. Mamsell Marguerite (Anne Wik Larssen) hat das Plättchen satt, und die Klunker, die sie in der Juwelenarie

Ain Anger als Méphistophélès in Tallinn © Theater

(nicht ganz koloraturstark) am Bügelbrett besingt, haben nun mal ihren Preis – die Liebesnacht. Bruder Valentin (Rauno Elp) hängt an der Flasche. Siébel tritt als Harlekin am Klavier auf, um sich während der Blumenarie als Blondine zu outen (wohllautend: die estnische Sopranistin Helen Lokuta). Warum, bleibt Bertmans Geheimnis. Zumal der in Tallinn vielbeschäftigte Chef der Moskauer Helikon Oper sich sonst weitgehend damit begnügt, in dem von Ene-Liis Semper auf die rotierende Drehbühne gebauten Kirchenhöhlenraum naturalistische Tableaus zu arrangieren. Vello Pähn hält die Zügel im Graben fest in der Hand, das Orchester agiert aufmerksam, produziert unter dem Strich aber doch eher einen nordisch-fülligen Klang als jene *clarté*, die Gounods melodienselige Goethe-Oper eigentlich braucht. *Albrecht Thiemann*

Gounod: Faust.

Premiere am 20. September, besuchte Vorstellung am 24. Oktober 2012. Musikalische Leitung: Vello Pähn, Inszenierung: Dmitri Bertman, Ausstattung: Ene-Liis Semper, Choreografie: Edvald Smirnov, Chöre: Hirvo Surva/Marge Mehilane. Solisten: Oliver Kuusik (Faust), Ain Anger (Méphistophélès), Anne Wik Larssen (Marguerite), Rauno Elp (Valentin), Helen Lokuta (Siébel), Mart Laur (Wagner), Mart Madiste (der alte Faust).

Põhjamaine

„Elada tuleb muidugi kompromisse tehes,“ ütleb Vello Pähn. Alates augustist on ta Rahvusoper Estonia loominguline juht ja peadirigent. Kakskümmend aastat oma tööelust reisis Pähn ringi, olles külalisdirigendiks eelkõige Lääne-Euroopas, aga ka Jaapanis ja Ameerikas. Kuid nüüd tõmbas 54-aastast meest tagasi linna, kus ta üles kasvas ja millele ta noore koori- ja orkestrijuhina olulise võimaluse eest tänu võlgu jäi. Kompromissid – see tähendab näiteks seda, et 94 ooperiorkestri pillimängijat ja 43 ooperikoori lauljat ei tule toime ilma teise või kolmanda töökohata. Endiselt jääb töötasu selgelt alla võrreldavate Lääne-Euroopa ooperimajade teenistusele. Nii ei saagi igal õhtul loota tiptulemusi.

Kompromissid – mõnikord tähendab see ka seda, et 19-pealise trupi solistidele tuleb pakkuda partiisid, mis vastava hääle jaoks piiri peale jäävad. Esiteks seetõttu, et külalisesinejate jaoks napib vahendeid (rahvusoperi 450 palgalisele peab jätkuma 10,2 miljoni euro suurusest aastaeelarvest, mille – nii haruldane kui see ka poleks – kinnitab riigikogu ise). Teiseks seetõttu, et anda oma inimestele võimalus laval oma vokaalseid võimeid katsetada. Näiteks Oliver Kuusik on lüüriline tenor, kel on sulgkerge, vaba liikuvusega, ahvatlev tämber. Rossinit esitades võib Kuusik tõepoolest pingutusteta näidata, milleks ta võimeline on. Kuid Gounod' Faustis? Raske. See pole just tema tugevaim külg. Võib juhtuda, et Cavatina kõrgeimad noodid „*Salut! Demeure chaste et pure*“ ei õnnestu. Kuid kui *goût français*, Gounod' sensuaalne kõladelikatess, stiilne südant põksuma panev osa mesimagusa tundmuse ja pateetilise tragöödia vahel välja jääb, ei too see kellelegi kasu.

Ka Tallinna „Fausti“ Mefistot mängiv külalissolist täidab küll kassas talle seatud ootusi, kuid jääb oma partiile stilistiliselt alla. Ain Anger on publikulemmik, kes õppis (nagu enamik trupi solistidest) Eesti Muusikaakadeemias ning tegi seejärel laias maailmas karjääri. Kui ta esineb, jääb ooperimaja 750 istekohast väheks, toole tuleb juurde tuua. Ning kui tema selge, võimas bass saali rappuma paneb, pole kuulajate kiiduavaldustel lõppu. Seejuures kõlab Angeri Mefisto selgelt wagnerlikult – jõuliselt, robustselt, hiiglaslikult. Solisti selleaastaste rollide hulka kuuluvad Daland (Milano), Fasolt (Barcelona), Pogner ja Hunding (Viini Riigiooper) ja

Tannhäuseri Hermann (Deutsche Oper Berlin). Üpris muljetavaldav, kui vabalt ja kergelt ta musta preestri Mefistona suuri sõnu teeb. Kuid puudu jääb finessist, võrgutaja vihjavast keelekasutusest, ja seda mitte ainult serenaadis „*Vous qui faites l'endormie*“, mis kukub välja nagu kontsertetendus rõdult.

Ka Tallinna „Fausti“ Mefistot mängiv külalissolist täidab küll kassas talle seatud ootusi, kuid jääb oma partiile stilistiliselt alla. Ain Anger on publikulemmik, kes õppis (nagu enamik trupi solistidest) Eesti Muusikaakadeemias ning tegi seejärel laias maailmas karjääri. Kui ta esineb, jääb ooperimaja 750 istekohast väheks, toole tuleb juurde tuua. Ning kui tema selge, võimas bass saali rappuma paneb, pole kuulajate kiiduavaldustel lõppu. Seejuures kõlab Angeri Mefisto selgelt wagnerlikult – jõuliselt, robustselt, hiiglaslikult. Solisti selleaastaste rollide hulka kuuluvad Daland (Milano), Fasolt (Barcelona), Pogner ja Hunding (Viini Riigiooper) ja

Tannhäuseri Hermann (Deutsche Oper Berlin). Üpris muljetavaldav, kui vabalt ja kergelt ta musta preestri Mefistona suuri sõnu teeb. Kuid puudu jääb finessist, võrgutaja vihjavast keelekasutusest, ja seda mitte ainult serenaadis „*Vous qui faites l'endormie*“, mis kukub välja nagu kontsertetendus rõdult.

Režii vaatepunktist on karakteri eksponeeritud rõhutamine vaid loogiline. Dmitri Bertman näeb Mefistos mitte vaimuhiiglast, vaid loo konferansjeed. Saatejuhti, kes ei pea kedagi vooruslikkusest eemale meelitama – sellelt reelt on nagunii kõik maha astunud. Vana Faust on hulkur tänavalt, ta tahab ainult seksi ja seepärast taas kord noor ja ilus olla. Mamsel Margarital (Anne Wik Larssen) on triikimisest kõrini ja neil kulinatel, millest ta juveelilaulus (mitte just väga värvikalt) triikimislaua taga laulab, on juba kord oma hind – armuöö. Vend Valentin (Rauno Elp) kallistab pudelit. Siébel esineb arlekiinina klaveril, et oma aarias blondiinina kapist välja tulla (sõna otseses mõttes: teda mängib eestlannast sopran Helen Lokuta). Miks see nii on, jääb Bertmani saladuseks. Eriti kui Tallinnas rohke tööga hõivatud Moskva Ooperiteatri Helikon juht tegeleb suuresti sellega, et muretseda Ene-Liis Semperi nägemuse järgi pöörlevale lavapõrandale ehitatud kiriku põrguruumi jaoks elutruid *tableau*'sid. Vello Pähn hoiab augus ohje kindlalt käes, orkester reageerib tähelepanelikult, ^{aga kokkuvõttes} toob esile allpool igasugust arvustust oleva, kuid pigem põhjamaiselt ruumi täitva heli kui seesuguse selguse, mida Gounod' meloodiatega õnnistatud Goethe ooperil just vaja on.

Albrecht Thiemann

Gounod: Faust.

Esietendus 20. septembril, külastatud etendus 24. oktoobril 2012. Dirigent: Vello Pähn, lavastaja: Dmitri Bertman, kunstnik: Ene-Liis Semper, koreograaf Edvald Smirnov, koorijuhid: Hirvo Surva / Marge Mehilane. Solistid: Oliver Kuusik (Faust), Ain Anger (Mefisto), Anne Wik Larssen (Margarita), Rauno Elp (Valentin), Helen Lokuta (Siébel), Mart Laur (Wagner), Mart Madiste (vana Faust).